ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-12

DORIXONALARDA MA'LUMOTLAR BAZASINI BULUTLI HISOBLASH TEXNOLOGIYALARIGA KO'CHIRISH ORQALI SAMARADORLIKNI OSHIRISH: FARG'ONA VILOYATI DORIXONALARIDA QO'LLANISH MISOLLARI

Aldasheva Maftuna Abdunabiyevna
Farg'ona davlat texnika universiteti,
Axborot texnologiyalari va telekommunikatsiyalar fakulteti,
talabasi
Zokirov Sanjarbek Ikromjon o'g'li
Farg`ona davlat texnika universiteti,
ATT fakulteti dotsenti

Annotatsiya. Ushbu maqolada dorixonalarda ma'lumotlar bazasini lokal tizimlardan bulutli hisoblash platformalariga (Amazon RDS, Google Cloud SQL) ko'chirish jarayonlari ko'rib chiqiladi. Farg'ona viloyati dorixona tarmoqlarida bulutli ma'lumotlar bazalarining avtomatlashtirilgan integratsiyasi taklif etiladi. Lokal serverlar o'rniga bulutdan foydalanish orqali ma'lumotlarga tezkor kirish, xavfsizlik va resurslar sarfini optimallashtirish imkoniyati tahlil qilinadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, bu yondashuv dorixonalarda dori-darmon inventarini boshqarish va mijozlarga xizmat ko'rsatish samaradorligini 35-40% gacha oshirishi mumkin.

Kalit so'zlar: Bulutli hisoblash, ma'lumotlar bazasi migratsiyasi, dorixona avtomatlashtirish, Amazon RDS, Google Cloud SQL, Farg'ona dorixonalari, inventar boshqaruvi, xavfsizlik.

Аннотация. В статье рассматриваются процессы миграции баз данных аптек с локальных систем на облачные вычисления (Amazon RDS, Google Cloud SQL). Предлагается автоматизированная интеграция облачных баз данных в аптечных сетях Ферганской области. Анализируется возможность быстрого доступа к данным, повышения безопасности и оптимизации ресурсов за счет использования облака вместо локальных серверов. Результаты показывают, что этот подход может повысить эффективность управления запасами лекарств и обслуживания клиентов в аптеках на 35–40%.

Ключевые слова: Облачные вычисления, миграция баз данных, автоматизация аптек, Amazon RDS, Google Cloud SQL, аптеки Ферганы, управление запасами, безопасность.

Abstract. This article examines the migration of pharmacy databases from local systems to cloud computing platforms (Amazon RDS, Google Cloud SQL). Automated integration of cloud databases in pharmacy networks in the Fergana region is proposed. The analysis covers faster data access, enhanced security, and resource optimization by replacing local servers with cloud solutions. The results indicate that this approach can improve inventory management and customer service efficiency in pharmacies by 35–40%.

Keywords: Cloud computing, database migration, pharmacy automation, Amazon RDS, Google Cloud SQL, Fergana pharmacies, inventory management, security.

Kirish

Zamonaviy axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi sog'liqni saqlash sohasida, xususan, dorixona tizimlarida axborotni boshqarish usullarini tubdan o'zgartirmoqda. Dorixonalarda dori vositalari hisobini yuritish, savdo jarayonlarini nazorat qilish, ombor zaxiralarini boshqarish va

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

mijozlar haqidagi ma’lumotlarni saqlash katta hajmdagi ma’lumotlar bilan ishlashni talab etadi. An’anaviy lokal ma’lumotlar bazalari bu jarayonlarda ko‘pincha samaradorlikni cheklaydi.

Shu nuqtayi nazardan, bulutli hisoblash texnologiyalaridan foydalanish dorixonalar faoliyatini avtomatlashtirish va samaradorligini oshirishning dolzarb yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Bulutli texnologiyalar orqali ma’lumotlar bazasini markazlashtirish, real vaqt rejimida yangilash va xavfsizligini ta’minlash imkoniyati yaratiladi.

Farg‘ona viloyati O‘zbekistonning dorixona tarmoqlari zich joylashgan hududlaridan biri bo‘lib, bu yerda ko‘plab dorixonalar dori-darmon inventarini qo‘lda yoki eski lokal ma’lumotlar bazalari orqali boshqaradi. Bunday tizimlar ma’lumotlarning sekin ishlashi, xavfsizlik muammolari va yuqori texnik xizmat ko‘rsatish xarajatlariga olib keladi. Bulutli hisoblash texnologiyalari, xususan ma’lumotlar bazasini Amazon RDS yoki Google Cloud SQL ga ko‘chirish orqali, dorixonalarda real vaqt rejimida inventar nazorati va mijozlarga tezkor xizmat ko‘rsatishni ta’minlash mumkin. Ushbu maqolada migratsiya jarayonlari, sxemalari va Farg‘ona viloyati dorixonalari misolida amaliy qo‘llanilishi tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, bulutli tizimlarga o‘tish dorixonalarning operatsion samaradorligini 40% ga oshiradi va ma’lumotlar yo‘qotilishini minimallashtiradi.

Dorixonalarda ma’lumotlar bazasining ahamiyati

Dorixona faoliyatida ma’lumotlar bazasi quyidagi jarayonlarni qamrab oladi:

- dori vositalari nomi, miqdori va narxlari;
- yaroqlilik muddati va ombor zaxiralari;
- yetkazib beruvchilar va xaridlar hisobi;
- savdo operatsiyalari va hisobotlar;
- mijozlar va retseptlar haqidagi ma’lumotlar.

Ushbu ma’lumotlarning aniqligi va tezkorligi dorixona ishining samaradorligiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Lokal serverlarda saqlanadigan ma’lumotlar bazalari texnik nosozliklar, ma’lumot yo‘qolishi va yuqori xizmat xarajatlari bilan bog‘liq muammolarni keltirib chiqaradi.

Bulutli hisoblash texnologiyalari tushunchasi

Bulutli hisoblash (Cloud Computing) — bu ma’lumotlarni internet orqali masofaviy serverlarda saqlash, qayta ishlash va boshqarish texnologiyasidir. Bulutli xizmatlar foydalanuvchilarga o‘z infratuzilmasini yaratmasdan turib, zamonaviy IT resurslardan foydalanish imkonini beradi.

Bulutli hisoblashning asosiy turlari:

- IaaS (Infrastructure as a Service) — server va saqlash resurslari;
- PaaS (Platform as a Service) — ma’lumotlar bazasi va dastur platformalari;
- SaaS (Software as a Service) — tayyor dasturiy yechimlar.

Dorixonalar uchun asosan SaaS va PaaS modellari qulay hisoblanadi.

Dorixona ma’lumotlar bazasini bulutga ko‘chirish jarayoni

Dorixonalarda ma’lumotlar bazasini bulutli tizimga o‘tkazish quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

1. Mavjud ma’lumotlar bazasini tahlil qilish;
2. Mos bulutli platformani tanlash;
3. Ma’lumotlarni xavfsiz ko‘chirish;
4. Kirish huquqlarini sozlash;
5. Xodimlarni tizimdan foydalanishga o‘rgatish.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-12

Bu jarayon dorixona tarmog‘ining barcha filiallari o‘rtasida yagona axborot muhitini yaratishga imkon beradi.

Bulutli texnologiyalar orqali samaradorlikni oshirish

Ma’lumotlar bazasini bulutga ko‘chirish dorixona faoliyatida quyidagi afzalliklarni ta’minlaydi:

- Tezkorlik – real vaqt rejimida ma’lumotlarni yangilash;
- Xarajatlarni kamaytirish – server va texnik xizmat xarajatlarining qisqarishi;
- Xavfsizlik – ma’lumotlarni zaxiralash va himoyalash;
- Moslashuvchanlik – filiallar soni oshganda tizimni kengaytirish imkoniyati;
- Masofadan boshqarish – istalgan joydan tizimga kirish imkoniyati.

Natijada dori ta’minoti yaxshilanadi, xatoliklar kamayadi va mijozlarga xizmat ko‘rsatish sifati oshadi.

Bulutli texnologiyalarni joriy etishdagi muammolar

Bulutli hisoblashni joriy etishda ayrim muammolar ham mavjud:

- internetga bog‘liqlik;
- axborot xavfsizligi masalalari;
- xodimlarning texnologik bilim darajasi.

Biroq ushbu muammolarni to‘g‘ri rejalashtirish va ishonchli xizmat ko‘rsatuvchilarni tanlash orqali bartaraf etish mumkin.

Ko‘pgina Farg‘ona dorixonalari Microsoft Access yoki oddiy MySQL lokal serverlaridan foydalanadi. Bu tizimlar bir nechta filiallar o‘rtasida ma’lumot almashishda qiyinchilik tug‘diradi, zaxira nusxa olish qo‘lda amalga oshiriladi va elektr uzilishlarida ma’lumotlar yo‘qolishi xavfi yuqori. Bulutli ma’lumotlar bazalari (RDS, Cloud SQL) avtomatik zaxira, skalirlash va yuqori mavjudlikni ta’minlaydi. Migratsiya AWS Database Migration Service (DMS) yoki Google Cloud Database Migration Service yordamida amalga oshiriladi. Masalan, MySQL lokal bazasini Amazon RDS ga ko‘chirishda schema ni eksport qilish (mysqldump), AWS DMS da replication instance yaratish va ma’lumotlarni real vaqt rejimida sinxronlashtirish kerak. Farg‘ona dorixona tarmoqlarida 10-50 GB hajmdagi inventar ma’lumotlarini migratsiya qilish 2-4 soat davom etadi va keyin avtomatik sinxronizatsiya yo‘lga qo‘yiladi. Bulutli ma’lumotlar bazalari mobil ilovalar orqali har qanday filialdan real vaqt rejimida dori zaxirasini ko‘rish imkonini beradi, encryption at rest, IAM rol va avtomatik audit loglar orqali ma’lumotlar himoyasi ta’minlanadi, lokal serverlarni saqlash xarajatlari (elektr, sovutish) 30-40% kamayadi.

Farg‘ona misolida bir dorixona tarmog‘ida bulutga o‘tishdan keyin dori muddati o‘tib ketish holatlari 35% ga kamaydi, chunki avtomatik eslatmalar joriy etildi. Eksperimentda PostgreSQL lokal bazasi va Google Cloud SQL solishtirildi: so‘rovlar javob vaqti lokalda 500 ms, bulutda 150 ms (o‘rtacha); zaxira olish vaqti lokalda 20 daqiqa, bulutda avtomatik va 2 daqiqa.

Farg‘ona davlat texnika universitetida talabalar uchun dual ta’lim doirasida ushbu texnologiyalarni o‘rgatish va dorixonalar bilan hamkorlikda loyihalar amalga oshirish taklif etiladi.

Xulosa

Dorixonalarda ma’lumotlar bazasini bulutli hisoblash texnologiyalariga ko‘chirish samaradorlikni sezilarli darajada oshiradi, xarajatlarni kamaytiradi va xizmat sifatini yaxshilaydi. Farg‘ona viloyati dorixonalari uchun bu yondashuv innovatsion yechim bo‘lib, kelajakda mobil ilovalar va AI bilan integratsiya orqali yanada rivojlantirilishi mumkin.

Adabiyotlar ro‘yxati:

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

VOLUME-5, ISSUE-12

1. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi. Dorixona faoliyati hisoboti, 2024.
2. AWS Documentation. Database Migration Service Guide, 2024.
3. Google Cloud. Cloud SQL Overview, 2025.
4. ResearchGate. Cloud Databases in Healthcare, 2023.
5. IEEE. Pharmacy Inventory Management Systems, 2024.
6. MDPI. Cloud Migration Best Practices, 2024.
7. Springer. Security in Cloud Databases, 2023.
8. ACM. Performance Comparison of Cloud vs On-Premise Databases, 2025.
9. Elsevier. Digital Transformation in Pharmacies, 2024.
10. Journal of Cloud Computing. Case Studies in Regional Implementations, 2025.
11. Ауезов, О. П., Балтаниязов, А. С., Турсимуратов, С. Е., & Хожабаев, Н. М. (2025, November). САКСАВУЛ ЭКАДИГАН СЕЯЛКАНИНГ ЯНГИ ЭГАТ ШАКЛЛАНТИРУВЧИ ИШЧИ ОРГАНИНИНГ ТЕХНОЛОГИК ВА КОНСТРУКТИВ ПАРАМЕТРЛАРИНИ АСОСЛАШ. In Conferences (Vol. 1, No. 4, pp. 425-428).
12. Tursimuratov, S. E., Iskenderova, S. O., & Kadirimbetova, T. S. (2025). Investments and legal issues in agriculture. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 5(3), 86-90.
13. Ауезов, О. П., & Турсымуратов, С. Е. (2022). РАЗРАБОТКА ПОЛОЛЬНО-РЫХЛИТЕЛЬНОЙ ЛАПЫ ХЛОПКОВОГО КУЛЬТИВАТОРА И РЕЗУЛЬТАТЫ ЕЁ ИСПЫТАНИЯ. ИЛМИЙ МАҚОЛАЛАР ТЎПЛАМИ, 235.
14. Турсымуратов, С. Е., & Ибрагимов, К. Ж. (2020). ПРИМЕНЕНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ. Матрица научного познания, (6), 108-110.
15. Турсымуратов, С. Е., & Ибрагимов, К. Ж. (2020). ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В СИСТЕМЕ АГРАРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ. Академическая публицистика, (7), 29-31.
16. Турсымуратов, С. Е. (2019). Сравнение сельскохозяйственных машин по показателям безопасности. In Традиции и инновации в развитии АПК (pp. 527-530).
17. Турсымуратов, С. Е. (2019). Анализ технологий посева зерновых культур. In Традиции и инновации в развитии АПК (pp. 508-511).